

Summary

Tetiana Mitrousova

The Peculiarities of Phonosemantic Organization of J. Joyce's Novel «Finnegans Wake»

The article reveals the peculiarities of sound components of the word in the organization of J. Joyce's novel «Finnegans Wake», aesthetics and individual author's style features. In this context it is determined that the usage of soundsymbolic and phonetic iconicity in the novel help to realize the author's literary-esthetic and pragmatic intentions in their natural unity. The analysis of correlation of sound design and semantic expression in the novel shows that codification technique of the language is caused by the deep semantic structure which it is depicting, and by those processes, which appear within the transaction from this structure to its realization.

Key words: *phonosemantics, sound symbolism, assonance, alliteration, onomatopoeia.*

Дата надходження статті: «09» вересня 2020 р.

Дата прийняття до друку: «15» жовтня 2020 р.

УДК 378.147

DOI: 10.31475/fil.dys.2020.11.11

ТЕТЯНА ПЕШКОВА,

кандидат філологічних наук, доцент

(м. Хмельницький)

**Основні риси перекладу юридичного тексту
(на матеріалі німецькомовної комунікації)**

У статті аналізуються основні риси перекладу юридичного німецькомовного тексту, зосереджено увагу на ролі перекладача, від якої залежить прагматичний результат, сприйняття та вплив на реципієнтів. Наведені приклади перекладу доводять, що логічність, формальність, граматична стабільність, шаблонність є основними рисами перекладу юридичного німецькомовного дискурсу.

Ключові слова: *юридичний німецькомовний текст, офіційна комунікація, комунікативний результат, перекладач, переклад.*

Постановка наукової проблеми у загальному вигляді... Переклад як особливий вид міжмовної та міжкультурної комунікації, наділений багатограним характером і відповідно може оцінюватися з різних

точок зору, перш за все як неминучий чинник спілкування між представниками різного лінгвокультурного простору, як фактора глобалізації та інтеграції.

Аналіз досліджень і публікацій... Теоретичні питання співвідношення текстів ділової комунікації, вихідної та цільової культур досліджувалися в історії перекладу, починаючи від Й.В. Гете і Ф. Шлейєрмахера на початку XIX століття, до сучасних концепцій Е.Паунда та С. Баснег у XX столітті (О. Каде, Дж. Кетфорд, Ю. Найда, А. Федоров, Я. Рецкер, С. Ковганюк, О. Чередниченко, Р. Зорівчак та ін.). Однак в царині перекладознавчої науки і досі залишається низка не до кінця вивчених факторів міжкультурного характеру перекладу, що й зумовлює актуальність статті.

Формування цілей статті... Мета статті – дослідити основні риси перекладу юридичного німецькомовного тексту та ролі перекладача, як особи від якої залежить точність розуміння офіційного документу.

Виклад основного матеріалу... Той факт, що переклад є одним із різновидів комунікації, в якому спілкування відбувається шляхом ідентифікації окремих, знайомих для відправника і реципієнта рис репрезентованої ситуації, робить можливим сам процес міжмовної комунікації, дозволяючи перекладачеві і реципієнту перекладу свідомо інтерпретувати й аналогічно сприймати текст комунікації на основі власного життєвого досвіду, загального рівня освіченості і ерудиції.

Представники комунікативної моделі перекладу (О. Каде, А. Найберт, Л. Латишев та ін.) розглядають процес перекладу як акт двомовної комунікації, що ґрунтується на обміні закодованою інформацією через певні інформаційні канали зв'язку між «передавачем» та «одержувачем» [1, с. 69]. Таким чином, проблема перекладу зводиться до проблеми зміни кодів. У такий спосіб відправник кодує повідомлення та відправляє його відповідним каналом; перекладач, що здійснює перекодування з вихідної мови оригіналу на код мови перекладу, виступає з'єднувальним ланцюжком між «передавачем» повідомлення та його «одержувачем». Обґрунтовуючи концепції своїх попередників, російський перекладознавець А. Швейцер формулює свою комунікативну ситуацію, згідно якої визначає переклад, по-перше, як однонаправлений і двофазний процес міжмовної й міжкультурної комунікації, при якому на основі підданого цілеспрямованому (перекладацькому) аналізу первинного тексту створюється вторинний текст (мета текст), що заміняє первинний в іншому мовному й культурному середовищі; по-друге, це процес, який характеризується установкою на передачу комунікативного ефекту первинного тексту,

частково модифікований розходженнями між двома мовами, між двома культурами й двома комунікативними ситуаціями» [4, с. 75]. Отже, комунікативна модель А. Швейцера ґрунтується, з одного боку, на мовах оригіналу і перекладу, а з іншого, – на двох культурах, двох предметних ситуаціях, двох комунікативних ситуаціях. У питанні щодо двомовної перекладацької комунікації О.Чередниченко доходить висновку, що між текстами оригіналу та перекладу встановлюються складні взаємозв'язки, опосередковані комунікативним ланцюгом, який складається з блоків автора оригіналу, перекладача та одержувача тексту [3, с.163]. Блок автора – відправника вихідної інформації, – охоплює позамовну дійсність, репрезентовану в тексті мовою оригіналу (за текст), а також культурну традицію (контекст), до якої належить автор. Саме вона значною мірою зумовлює авторське світобачення та стилістику першотвору. Блок перекладача – першого одержувача вихідної інформації, – має, на думку автора, три основні складові: 1) зорове сприйняття та розуміння оригіналу шляхом його девербалізації; 2) перекодування девербалізованого змісту; 3) редагування перекладеного тексту з метою якнайточнішого відтворення контексту, стилістики оригіналу та забезпечення сприйняття кінцевим одержувачем. У третьому блоці комунікативного ланцюга реалізується мета перекладу, як виду комунікації. Одержувач перекладеного повідомлення може бути як індивідуальним, так і колективним, маючи власну культурну традицію, мову та перебуваючи в характерних для нього соціокультурних умовах. Перекладач повинен зважати на ці аспекти, намагаючись адаптувати текст перекладу для сприйняття одержувачем – носієм певної мови і культури [3, с. 164]. Отже, при комунікативному підході до перекладу, тобто в рамках міжмовної комунікації, переклад розглядається як процес і результат перекладу, при цьому враховується сукупність мовних та позамовних чинників, що визначають можливість і характер комунікації між людьми, що належать до різного лінгвокультурного простору. Іншими словами, переклад, як особливий вид міжмовної та міжкультурної комунікації, характеризується мовними та культурними чинниками. Така особливість перекладу висуває відповідні вимоги до професійної компетентності перекладача – високий ступінь білінгвізму та бікультуризму [4, с. 174]. Ці чинники мають суб'єктивно-об'єктивний характер: суб'єктивні вони через те, що за логічною суттю перекладу як іншомовного переоформлення оригіналу їх не повинно бути в перекладі; об'єктивними – тому, що не можуть не впливати на переоформлення і не залишати свого очевидного відбитка на перекладі [1, с.378]. Суб'єктивно-об'єктивна діяльність перекладача як

посередника у двомовній комунікації є фактором множинності перекладів, ступінь якої залежить від жанру тексту, його часових та просторових характеристик, розвиненості перекладацької традиції та рецептивних можливостей цільової мови і культури.

Коли йдеться про переклад, ні автор оригіналу, ні читач тексту перекладу не в змозі перевірити, наскільки фактори культурного фонду, які представлені у перекладі, відповідають реальному положенню речей, оскільки обидва вони знаходяться по різні сторони культурного бар'єру. У такому випадку всю відповідальність несе перекладач, який виступає в якості експерта відносно обох культур. Особливо важливим у таких обставинах є знання, які стосуються не тільки лінгвістики, але й юридичних реалій обох мов. Перед ним постає важке завдання: з одного боку, він повинен зберегти авторські культурні маркери, а з іншого боку, допомогти реципієнту впізнати маркери іншої культури, адаптуючи їх, роблячи їх прийнятними для сприйняття реципієнта. Таким чином, адресат цільового тексту повинен максимально наблизити власну рецепцію перекладеного оригіналу до сприйняття першотвору адресатами вихідної культури. Причому завдання перекладача полягатиме у переключенні не тільки мовних кодів, а й у знятті бар'єрів між двома етнічними культурами з урахуванням правил ділового мовлення кожної з країн. Для побудови й порозуміння мовного втілення нових реалій у європейському просторі необхідним є залучення екстралінгвістичних знань стосовно сфер, що досліджуються.

Для юридичних документів всіх країн невід'ємними є такі риси як логічність, офіційність, відсутність емоційності, точність, стереотипність та імперативність. У залежності від різновидів документів деякі риси набувають першорядного значення, інші – другорядного. Так, логічність – це, по-перше, наявність понятійного апарату, друг-другу, логічна спаяність (зрощення) та витримана логічна послідовність, по-друге, логічне виділення. Мовні засоби, що забезпечують логічність як стильову рису юридичних документів є найбільш очевидними – це ряд синтаксичних особливостей, які створюють послідовність викладу – чітка архітектонічна побудова тексту, складні речення тощо. Стиль документів не однорідний, залежить від тематики, характеру, спрямованості організації й цільового призначення документа, що пов'язане з ознаками певного жанру. Основними стильовими рисами документів офіційних є: логічність, об'єктивність, ясність, офіційність, не емоційність, точність, стереотипність, конкретність, знеособленість, узагальненість, строгість.

Наводимо приклад перекладу з німецької на українську

параграфів з договору про кредитування.

14. Vollstreckungsschutz gemäß § 259a InsO Gefährden nach der Aufhebung des Verfahrens

Zwangsvollstreckungen einzelner Insolvenzgläubiger, die ihre Forderungen bis zum Abstimmungstermin nicht angemeldet haben, die Durchführung des Insolvenzplans, so kann die Schuldnerin gemäß § 259a InsO beim Insolvenzgericht beantragen, dass die Zwangsvollstreckungsmaßnahme ganz oder teilweise aufgehoben oder für bis zu 3 Jahren untersagt wird.

14. Захист виконання рішення відповідно §259 а закону про неплатоспроможність

У випадку погроз окремих кредиторів, які не повідомили про свої претензії до терміну, що прописаний у плані, щодо примусового виконання рішення після закінчення судочинства, боржники мають право вимагати відповідно §259а закону про неплатоспроможність часткової або повної відміни міри примусового виконання рішення або її заборони до 3 років

15. Keine Aufrechenbarkeit bei Erlass der Gegenforderung im Insolvenzplan

Eine Aufrechnung durch Gläubiger mit Forderungen, auf die die Gläubiger im Insolvenzplan verzichtet haben bzw. die mit Eintritt der Rechtskraft des Insolvenzplans durch antizipierten Forderungsverzicht als erlassen gelten, ist ausgeschlossen. Eine zur Zeit der Eröffnung des Insolvenzverfahrens kraft Gesetzes oder auf Grund einer Vereinbarung bestehende Berechtigung eines Gläubigers zur Aufrechnung mit solchen Forderungen bleibt nicht erhalten.

15. Неотримання компенсації у випадку постанови зустрічного позову у плані по проведенню процедури неплатоспроможності.

Компенсація кредиторів, щодо претензій, від яких відмовились кредитори у плані по проведенню процедури неплатоспроможності, в тому числі, які вступили в силу плану по проведенню процедури неплатоспроможності, через передбачену відмову вимог, є виключеними. Повноваження кредиторів на компенсацію, що вступило у законну силу, яке виникло у період відкриття судочинства по банкрутству або на основі домовленостей, не задовольняється.

Офіційність юридичного документу забезпечується сталою, сукупністю мовних засобів, які створюють ефект нейтральності, формальності, діловитості, а саме: нейтральна лексика, запозичені слова, спеціальна термінологія, вживання якої пов'язано, з

екстралінгвістичними властивостями дискурсу. Позначка документу офіційного стилю полягає в точному вираженні думки, у викладенні певних положень й досягається шляхом оптимального відбору слів, форм та конструкцій, запобіганні неоднозначних тлумачень.

Як ми могли побачити з наведеного прикладу, у нерозривному зв'язку з точністю знаходиться стереотипність, яка передбачає штампований характер документів, їх шаблонність, необхідні для оформлення документу та створення його текстової архітекτονіки. Значення текстового шаблону полягає в тому, що він допомагає донести до читача конкретну інформацію, налаштувати на саме сприйняття саме цього документу, а не іншого.

Висновки... Підбиваючи підсумок викладеним міркуванням, варто зазначити, що з огляду на забезпечення міжкультурної комунікації творча діяльність перекладача має спрямовуватися на примирення двох суперечливих тенденцій: збереження мовної норми рецептивної культури в перекладі, з одного боку, та її гармонізацію з нормою оригіналу як феномена вихідної культури, з іншого. Перекладач повинен володіти професійною компетентністю, тобто, в умінні використовувати різні типи перекладацьких стратегій для вирівнювання міжмовної та міжкультурної асиметрії.

Особливо важливими ці чинники є при перекладі юридичних документів, де від точності перекладу не лише лінгвістичної, але й прагматичної залежить комунікативний результат та прагматичний вплив на реципієнта. А це в свою чергу формує прагматичний результат, значення якого неможливо недооцінити у юридичних офіційних документах. у німецькомовній комунікації слід враховувати граматичну модель речень. Таким чином, до основних рис перекладу юридичних німецькомовних текстів слід віднести: логічність, шаблонність граматичних та лексичних конструкцій, формальність

Список використаних джерел і літератури:

1. Каде О. Проблемы перевода в свете теории коммуникации // *Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике: сб. ст.* Москва: Междунар. отношения, 1978. С. 69-90.
2. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Теорія та практика перекладу (німецька мова) : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.]. Вінниця : Нова книга, 2006. 592 с.
3. Чередниченко О. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. 248 с.
4. Швейцер А.Д. Теория перевода: статус, проблемы аспекты. . Москва: Книжный дом «Либроком», 2009. 216 с.

References:

1. Kade O. Problemy perevoda v svete teoryy kommunykatsyy // *Voprosy teoryy perevoda v zarubezhnoi linyvystyke: sb. st.* Moskva: Mezhdunar.

otnosheniya, 1978. S. 69-90.

2. Kyiak T. R., Naumenko A. M., Ohui O. D. Teoriia ta praktyka perekladu (nimetska mova) : pidruch. [dlia stud. vyshch. navch. zakl.]. Vinnytsia : Nova knyha, 2006. 592 s.

3. Cherednychenko O. Pro movu i pereklad. Kyiv : Lybid, 2007. 248 s.

4. Shveitser A.D. Teoriia perevoda: status, problemy aspekty. . Moskva: Knyzhnyi dom «Lybrom», 2009. 216 s.

Summary

Tetiana Pieshkova

The Main Features of Translation of Legal Text (Based on German-Language Communication)

The article analyzes main features of translating legal German-language text, focuses on the translator's role which determines the pragmatic effect of the translation, its perception and influence on the recipients. Cited examples of translation prove that logic, formality, grammatical stability, patterns are the main features of translating the legal German-language discourse.

Key words: legal German text, official communication, communicative effect, translator, translation.

Дата надходження статті: «20» серпня 2020 р.

Дата прийняття до друку: «30» вересня 2020 р.

УДК 821.161.2.02:036.1

DOI: 10.31475/fil.dys.2020.11.12

ГАЛИНА СТУКАН,

кандидат педагогічних наук, доцент

(м. Хмельницький)

Лексичне багатство поетичних збірок

Дмитра Білоуса «Диво калинове», «Чари барвінкові»

У статті здійснено спробу проаналізувати лексичне багатство поезій відомих збірок Дмитра Білоуса, які стали популярними серед учителів-філологів та школярів, тому що доступно й цікаво висвітлювали мовні явища у віршованій формі: пряме й переносне значення багатозначних слів; групи слів за значенням: синоніми, антоніми, омоніми, пароніми; активна й пасивна лексика; фразеологічні одиниці української мови, походження слів тощо. Саме такі поезії допомагають учням усвідомити багатство і можливості виражальних засобів української мови, а учителю успішно формувати